

MATURA 2019 –

SLOVENŠČINA

ZNAČILNOSTI IN POSEBNOSTI BESEDILNIH VRST

Tanja Tomšič, prof. slov.

1tanja.tomsic@gmail.com

Mestna knjižnica Ljubljana,
Knjižnica Bežigrad, 20. 5. 2019

Kandidat svoje zmožnosti in znanje dokazuje:

1. s pisanjem šolskega eseja (razpravljalnega ali razlagalnega/interpretativnega);
2. z usmerjeno razčlenbo izhodiščnega besedila (praviloma neumetnostnega) in s tvorbo krajšega neumetnostnega besedila;
3. z ustnim izpitom pred šolsko izpitno komisijo za splošno maturo.

Pri 2. točki lahko dokaže:

- prepoznavanje okoliščin nastanka izhodiščnega besedila, namena njegovega tvorca in teme izhodiščnega besedila ter razumevanje njegove vsebine;
- zmožnost poimenovalne, skladske, pravorečne, pravopisne, slogovne in metajezikovne razčlenbe izhodiščnega besedila;
- zmožnost prepoznavanja in vrednotenja prvin nebesednega sporazumevanja;
- zmožnost vrednotenja učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila oz. njegovih delov ter zmožnost utemeljevanja svojega mnenja;
- poznavanje ustreznega strokovnega izrazja;
- zmožnost tvorjenja krajšega enogovornega/dvogovornega neumetnostnega besedila.

2

Naloge zaprtega tipa, npr.:

- naloge alternativne izbire (izbira med DA/NE)
- naloge izbirnega tipa (podčrtovanje/obkrožanje pravih odgovorov med več odgovori)
- naloge povezovanja
- naloge s kratkimi odgovori
- naloge dopolnjevanja
- naloge razvrščanja
- naloge korekcije ...

do 24 nalog vsaka naloga od 1 do 8 točk

- Naloge polodprtega tipa – strukturirane naloge z več možnimi ustreznimi odgovori do 5 nalog vsaka naloga od 1 do 9 točk
- Naloga odprtega tipa – tvorjenje krajšega neumetnostnega besedila dane besedilne vrste 1 naloga do 30 točk

- **Skupaj IP 2 do 30 nalog 120 točk**

Tvori enogovorno/dvogovorno besedilo naslednje vrste:

- uradne dopise in javna besedila (npr. zahvalo, opravičilo, vabilo, prošnjo, prijavo, pritožbo),
- publicistična besedila (npr. poročilo/novico, reportažo, portret/predstavitev osebe, intervju, komentar),
- strokovna besedila (npr. predstavitev kraja/države, postopka, naravnega pojava; zapisnik, oceno).

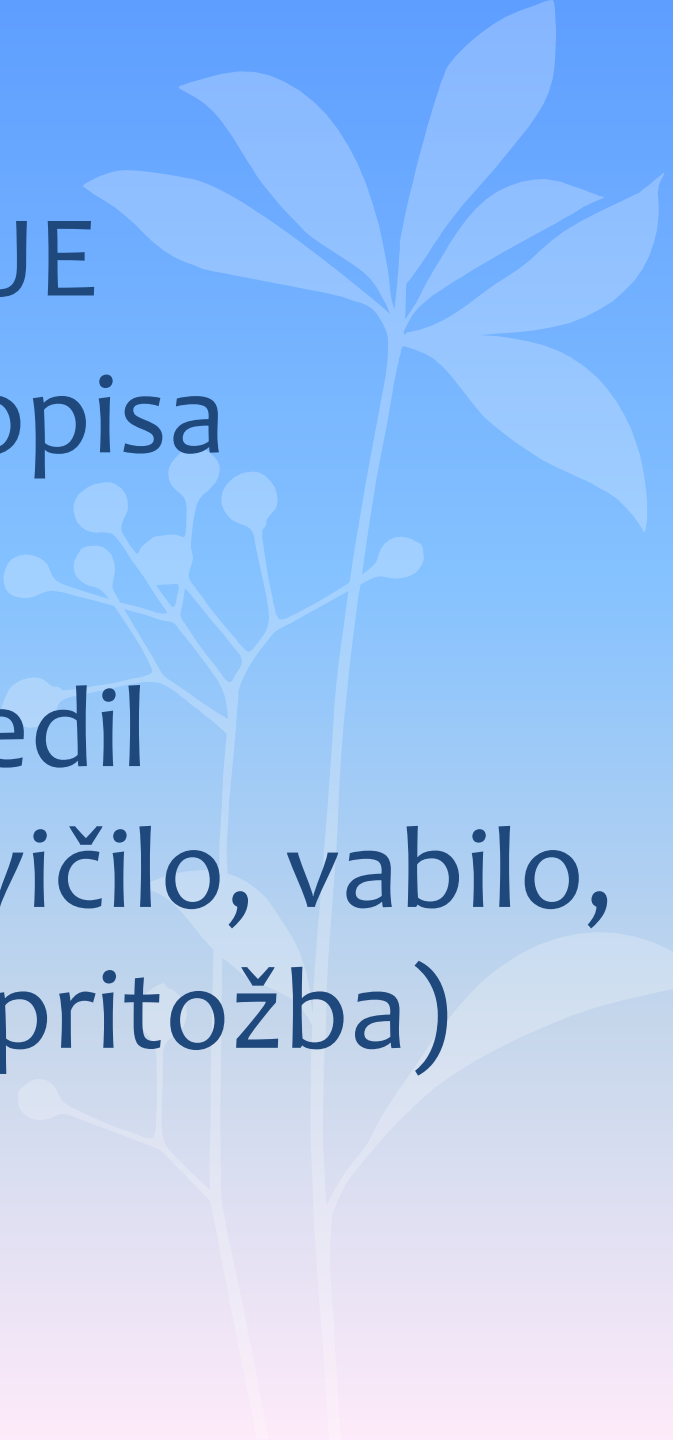
Pri tem:

- izkaže poznavanje značilnosti besedilne vrste, svojo jezikovno (poimenovalno, skladijsko, pravopisno) in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporočanja,
- upošteva faze sporočanja, merila besedilnosti (smiselnost, sovisnost – tj. *medsebojna odvisnost* - in zaokroženost), načela uspešnega sporočanja ter notranjo in zunanjo členjenost,
- opremi besedilo z naslovjem in ustreznimi nebesednimi dopolnili,
- tvori ustrezno, razumljivo, učinkovito in jezikovno pravilno besedilo.

OCENJEVANJE

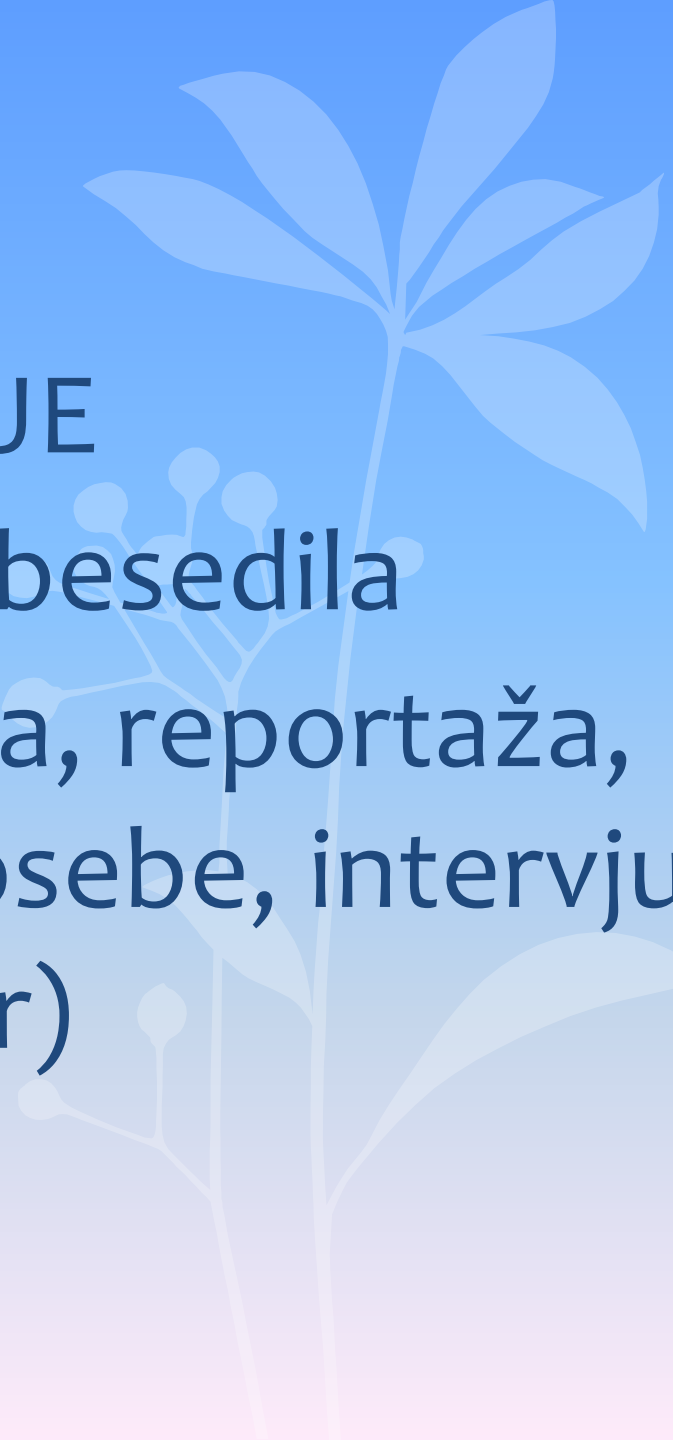
Tvorba krajšega neumetnostnega besedila dane besedilne vrste se oceni po postavkah: zgradba, vsebina, jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost.

- Jezikovna pravilnost in slogovna ustreznost se pri vseh vrstah besedil ocenjujeta enako (oboje do 5 točk). Če besedilo obsega manj kot polovico spodnje meje zahtevanega števila besed, se jezikovna pravilnost in slog ovrednotita z do 2 točkama.
- V skladu z učnim načrtom se zaradi vsebinsko-zgradbenih razlik nekoliko razlikuje delež točk, s katerim sta ocenjeni postavki zgradba in vsebina pri besedilih različnih vrst. Tako je:
 - pri uradnih besedilih, javnih vabilih, javnih pozivnih (npr. vabilu) in povezovalnih besedilih (npr. opravičilo, zahvala) zaradi natančnejše določenosti zgradbenih sestavin in večje vnaprejšnje predvidljivosti vsebine za zgradbo predvidenih 20–30 % točk, za vsebino 30–35 % točk;
 - pri publicističnih in strokovnih besedilih za zgradbo predvidenih 10–15 % točk, za vsebino pa 40–50 % točk.

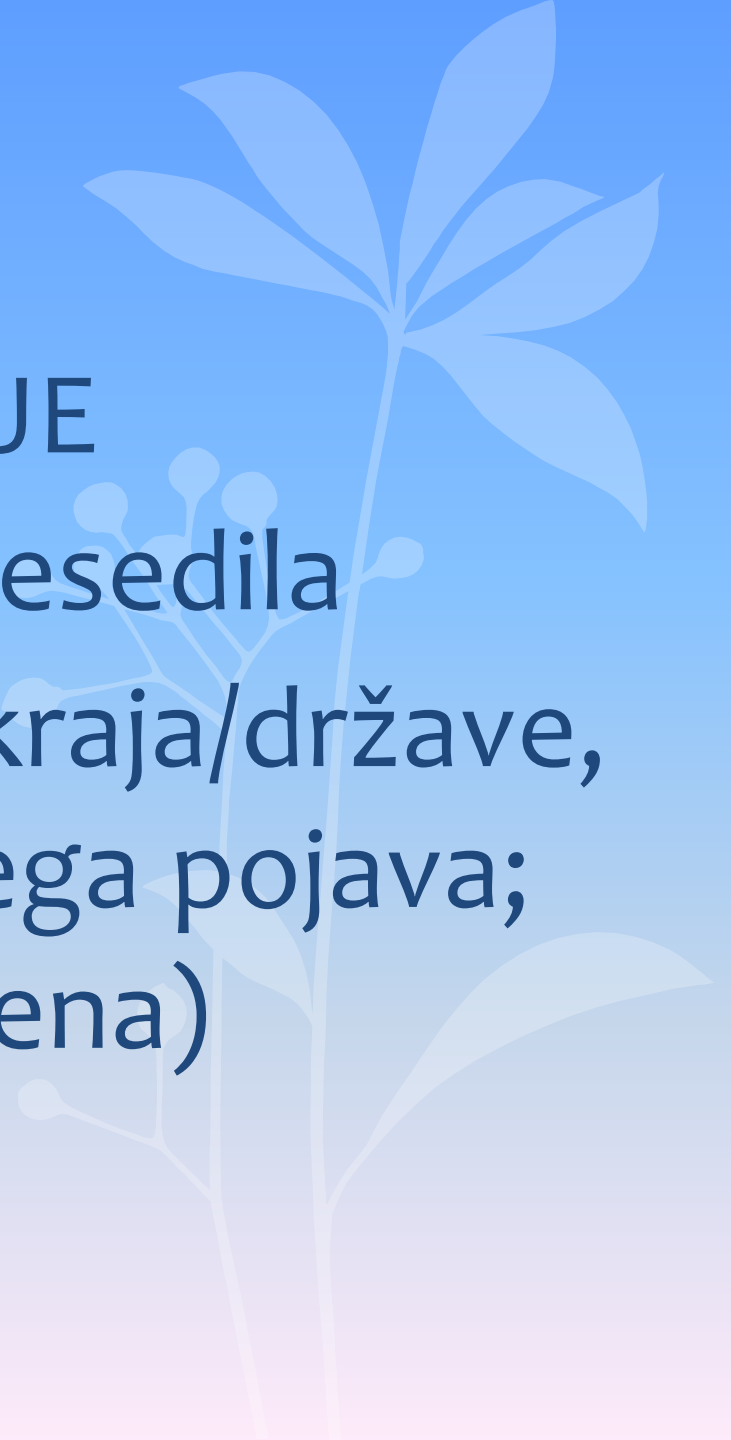
A stylized, light blue illustration of a plant with several leaves and a cluster of small, round buds or flowers, positioned on the right side of the slide.

TVORJENJE

uradnega dopisa
in
javnih besedil
(npr.: zahvala, opravičilo, vabilo,
prošnja, prijava, pritožba)

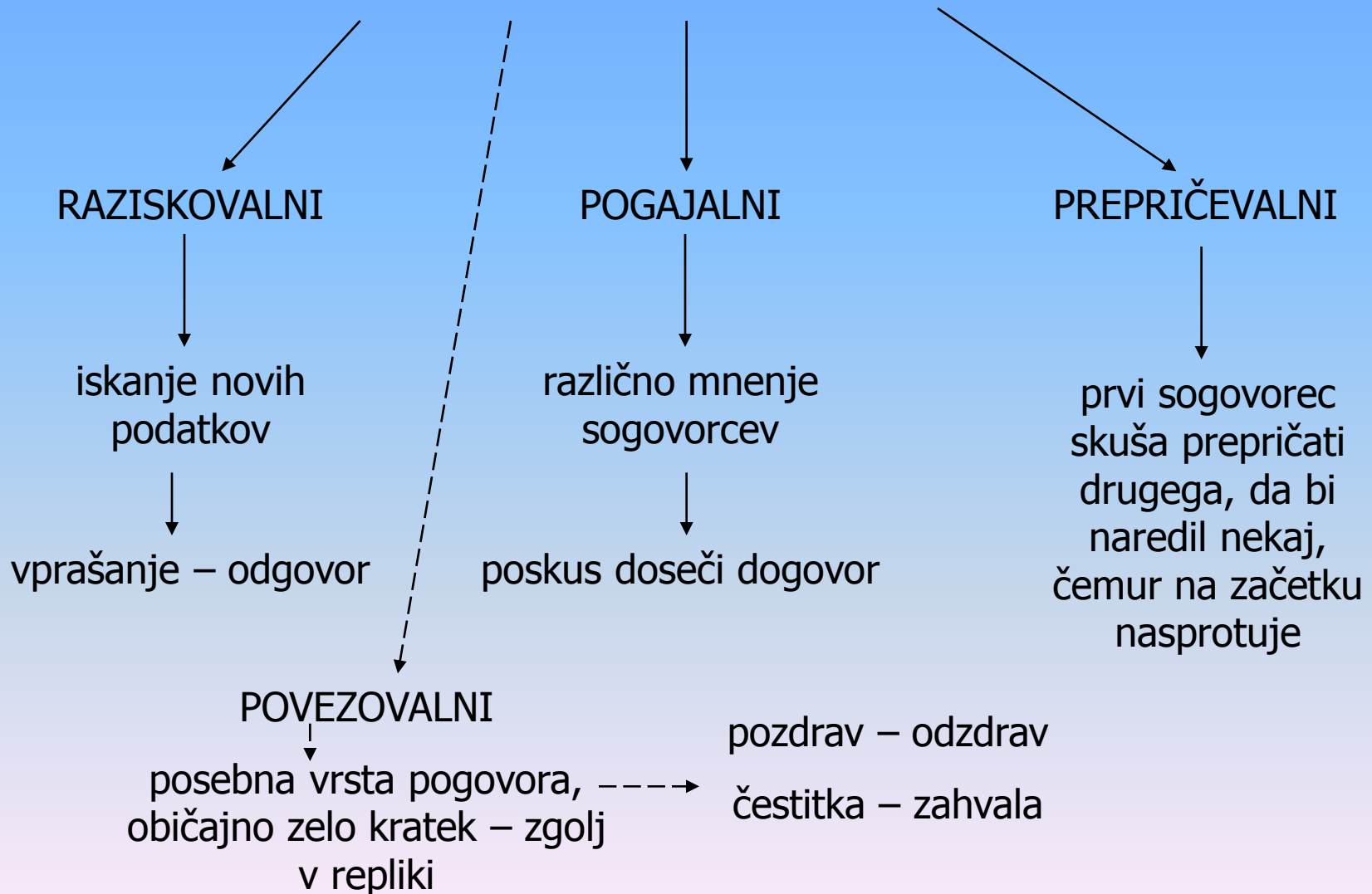
A stylized, light blue illustration of a plant with several leaves and small circular buds, positioned on the right side of the slide.

TVORJENJE publicističnega besedila (npr.: poročilo/novica, reportaža, portret/predstavitev osebe, intervju, komentar)

A stylized, light blue illustration of a plant with several leaves and small circular buds, positioned on the right side of the slide.

TVORJENJE strokovnega besedila (npr.: predstavitev kraja/države, postopka, naravnega pojava; zapisnik, ocena)

VRSTE POGOVOROV GLEDE NA VRSTO POMENSKE POVEZANOSTI REPLIK V SEKVENCI

Vrste besedil glede na način razvijanja teme:

- **OBVEŠČEVALNA** (besedila, v katerih sporočevalec sporoča, da se bo nekaj zgodilo ali pa se pravkar dogaja. Podatki so zapisani v 1 povedi.)
- **OPISOVALNA** (besedila, v katerih sporočamo o lastnostih, sestavi, delovanju. Gre za naštevalno razmerje.)
- **PRIPOVEDOVALNA** (besedila, v katerih sporočamo, da se je nekaj zgodilo oz. smo nekaj doživeli – preteklik)
- **RAZLAGALNA** (besedila, v katerih sporočamo o vzrokih za nastanek nečesa ali posledicah tega, o čemer govorimo. Tridelne povedi.)
- **UTEMELJEVALNA** (besedila, v katerih dokazujemo ali zagovarjamo svoje mnenje o čem. Dvodelna - 1. mnenje 2. dokazovanje)

Vrste besedil glede na sporočevalčev namen:

- **POVEZOVALNA** (tvorimo jih zato, da bi navezali ali ohranili osebni stik (pozdrav, čestitka, zahvala))
- **IZVRŠILNA** (ko jih tvorimo s tem povzročimo spremembo v družbeni stvarnosti (oporoka, odpoved, sodba))
- **POZIVNA** (tvorimo jih zato, da bi naslovnik naredil tisto, kar želi sporočevalec (prošnja, ukaz, prepoved, vabilo))
- **ZAGOTOVLJALNA** (tvorimo jih zato, da bi naslovnik verjel tisto, kar verjamemo mi (grožnja, naročilnica, pogodba))
- **PRIKAZOVALNA** (tvorimo jih zato, da bi še naslovnik zvedel tisto, kar vemo mi (novica, poročilo, obvestilo, predstavitev))
- **ČUSTVENA** (tvorimo jih zato, da bi naslovnik doživel stvarnost tako kot mi (nekrolog, ljubezensko pismo))
- **VREDNOTENJSKA** (tvorimo jih zato, da bi naslovnik sodil o nečem tako, kot sodimo mi (kritika, ocena, komentar, pohvala))
- **POIZVEDOVALNA** (tvorimo jih zato, da bi od naslovnika dobili določene podatke (intervju, vprašanje, anketa))

A stylized, light blue illustration of a plant with several leaves and a cluster of small, round buds, positioned on the left side of the slide.

Če boste hoteli, boste
zmagali!

A simple smiley face icon with two dots for eyes and a curved line for a mouth.

Tanja Tomšič

tanja.tomsic@gmail.com

A faint, light blue illustration of a plant with several leaves and a cluster of small, round buds, positioned on the right side of the slide.